

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук

Гайдамашко Ірини Аркадіївни

на дисертаційну роботу **Гладун Ольги Василівни**

«Підготовка майбутнього вчителя до виховання підлітків

з низьким статусом в учнівському колективі»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Політичні, економічні та соціокультурні зміни в українському суспільстві впливають певним чином на гуманістичні засади повноцінного співіснування людей, що супроводжується порушенням конструктивної комунікації, поведінки, міжособистісних взаємовідносин, а також процесу соціалізації особистості. Особливої актуальності дана проблема набуває у підлітковому віці, який є важливим етапом соціального розвитку дитини, під час якого формується система взаємовідносин, цінностей, життєвих орієнтирів тощо. Саме тому Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», Концепція нової української школи та інші нормативно-правові документи орієнтують педагогів на цілісний всебічний розвиток підростаючого покоління, акцентуючи увагу на його соціально-моральному зростанні.

Необхідність дослідження означеної проблеми визначається також специфікою підліткового віку, оскільки він є важливим етапом у соціальному, а відтак комунікативному розвитку дитини, у становленні її зв'язків з оточуючими людьми. Позитивні взаємини в учнівському колективі є важливим чинником навчальних досягнень, успішності, психологічного комфорту та вихованості учнів. Саме тому увага педагогів має бути спрямована на психолого-педагогічну роботу з учнями, які є вразливими у спілкуванні з дорослими та однолітками, мають недостатній рівень сформованості соціальної компетентності, в результаті чого набувають низького статусу в учнівському колективі. Варто зазначити, що підлітки з низьким статусом у колективі є найбільш вразливими до такого поширеного у сучасних закладах загальної середньої освіти явища як булінг, що має небезпечні наслідки не лише для всіх його учасників, але й для суспільства в цілому. Це зумовлює необхідність перегляду змісту, форм і методів роботи педагогів щодо організації взаємодії учнів в освітньому процесі, формування толерантних взаємовідносин у колективі на основі гуманності, демократизму, в атмосфері взаємоповаги, довіри, дружелюбності, щирості та оптимізму.

Визначаючи необхідність розгляду поставленої проблеми, Ольга Василівна досить виважено обґрунтувала її актуальність через визначення суперечностей,

що зумовлені необхідністю підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі, зумовленою соціально-педагогічними чинниками, і недостатньою розробленістю шляхів її вирішення; необхідністю розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі і практико-методичним забезпеченням, що не відповідає вимогам часу; потребою школи у забезпеченні висококваліфікованими фахівцями для розв'язання проблеми подолання низькостатусності учнів у шкільному середовищі і недостатнім використанням можливостей освітнього процесу закладу вищої освіти.

Актуальність означеної проблеми поглиблюється також нагальною потребою закладів загальної середньої освіти у педагогах з високим рівнем підготовки, із сформованими особистісними якостями, активних, емпатійних, здатних застосовувати інноваційні технології та методи роботи з підростаючим поколінням, створювати умови для їх повноцінного розвитку. З огляду на зазначене, необхідно вивчити, дослідити та проаналізувати можливості закладів вищої освіти у підготовці майбутніх педагогів до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі, на що і спрямована дисертаційна робота Гладун Ольги Василівни.

Аналіз дисертаційної роботи та автореферату засвідчує про наукову завершеність і самостійність рецензованого дослідження. Зокрема, авторка ґрунтовно та переконливо розкрила актуальність проблеми, ступінь її дослідженості у науковій літературі, з'ясувавши, що до цього часу не окреслено дефініцію явища низького статусу підлітка в учнівському колективі, відсутні комплексні дослідження щодо підготовки майбутніх учителів до роботи з такою категорією учнів, не досліджено педагогічні умови, за яких буде розв'язано означену проблему, а також відсутня характеристика теоретичного та методичного забезпечення.

Заслуговує позитивної оцінки високий рівень методологічної виваженості дисертації: коректно визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, представлено наукову новизну та практичне значення, ретельний добір комплексу методів науково-педагогічного дослідження дав змогу системно та аргументовано розкрити тему дослідження.

Структура дисертації вибудована в логіці дослідницьких завдань, що дало змогу прослідкувати і визначити достатній ступінь їх розв'язання, оскільки кожне сформульоване завдання знаходить своє висвітлення у відповідному розділі та параграфі дисертації. Структура дисертаційної роботи науково виважена й логічно вибудована. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (306 найменувань, з них – 18 іноземною мовою) і 21 додатка.

Усі розділи основної частини дисертації взаємопов'язані та висвітлюють послідовність вирішення поставлених завдань. У першому розділі «Теоретичні засади підготовки майбутнього вчителя до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі» до розгляду запропоновано стан дослідженості проблеми у педагогічній теорії та практиці.

З метою розкриття змісту поняття «підліток з низьким статусом в учнівському колективі» авторка висвітлює підходи науковців, аналізує та розкриває суть низки дотичних до нього понять, таких як: «статус», його рівні, ознаки низького статусу особистості; «підлітковий вік», його особливості; «група»; «аутсайдер» тощо. Ольга Васиївна демонструє наукову дискусію, висловлює власну точку зору щодо їх розуміння та зв'язку між ними. Вивчення й аналіз філософської та психолого-педагогічної теорії дали змогу дисертантці визначити сутність ключового поняття дослідження «підліток з низьким статусом в учнівському колективі», яке розглядає як те негативне становище, яке посідає підліток у колективі ровесників, що спричинене сукупністю біогенетичних, соціопсихологічних та педагогічних чинників.

На увагу заслуговує ґрунтовний аналіз чинників низького статусу підлітка: біологічний, сфера спілкування, порушення взаємин «підліток–дорослий», порушення вищої нервової системи, особистісні якості, недостатній рівень вихованості, інформаційна залежність тощо. На основі їх аналізу та узагальнення авторка виокремлює біогенетичні, соціопсихологічні та педагогічні чинники низького статусу підлітка в учнівському колективі.

Викликає науковий інтерес визначення сутності та структури готовності майбутнього вчителя до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі, яку дисертантка визначає як наявність у нього образу цього процесу, постійну спрямованість свідомості на реалізацію відповідних цілей, завдань, змісту, форм, методів вирішення проблеми подолання низького статусу підлітка в учнівському колективі. На основі науково обґрунтованого підходу визначено критерії і показники готовності майбутнього педагога до такого напрямку виховання, що цілком відповідають її структурним компонентам.

Заслуговує позитивної оцінки параграф 1.3 дисертаційної роботи, що присвячений детальному висвітленню діагностики сформованості означеного явища на констатувальному етапі та отриманих результатів. Про належний рівень проведеної експериментально-дослідницької роботи свідчить підібраний та розроблений діагностичний інструментарій, що представлений низкою педагогічних і психологічних методів та методик. Комплексне застосування методів діагностики та їх взаємодоповнення дали змогу отримати достовірну інформацію щодо рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі, об'єктивувати потребу в подальшому науковому пошуку, визначити його напрями.

Привертає увагу другий розділ дисертації, в якому Ольга Василівна досить обґрунтовано доводить, що підготовка студентів до виховання підлітків низьким статусом в учнівському колективі суттєво поліпшиться шляхом забезпечення низки педагогічних умов: активізації професійної мотивації майбутніх педагогів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі шляхом застосування інтерактивних технологій навчання; створенні в освітньому процесі професійно-орієнтованих ситуацій, що відображають особливості виховання такої категорії підлітків; використанні технології психолого-педагогічного супроводу у підготовці майбутніх педагогів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі; модель підготовки майбутнього вчителя до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі.

Схвальним є те, що у роботі Гладун О. В. змодельовано процес підготовки майбутнього вчителя до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі, взаємопов'язані складники якого дозволять оптимізувати фахову підготовку студентів.

У третьому розділі дисертаційної роботи «Дослідно-експериментальна робота з підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі» висвітлено етапи організації та методик проведення експерименту та представлено результати здійсненого дослідження.

Достовірність результатів не викликає сумніву, оскільки всі дані дослідно-експериментальної роботи статистично обчислені спеціально обраними методами математичної статистики та підтверджують позитивні якісно-кількісні зміни, що відбулися в експериментальних групах. Означене підтверджує ефективність запропонованих автором педагогічних умов та моделі підготовки майбутнього вчителя до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі, а також їх відповідність поставленим завданням та меті дисертаційної роботи. Є усі підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження Гладун Ольги Василівни має наукову та практичну значущість.

У висновках узагальнено дані відповідно до поставлених завдань. Автором сформовано та оформлено відповідно до вимог джерельну базу. Велику практичну цінність мають додатки до роботи, які містять практичний матеріал дослідження, що може бути використано у процесі фахової підготовки майбутніх учителів.

Автореферат відповідає основним положенням змісту дисертації.

Схвалення заслуговує широка апробація результатів дослідження на міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, форумах, виставках та проєкті. Сутність та результати наукового дослідження висвітлено у 25 публікаціях автора.

Відзначаючи науково-теоретичну новизну та практичну значущість запропонованої до захисту дисертації, вважаємо за доцільне висловити певні міркування, які потребують окремих уточнень і пояснень:

1. Враховуючи той факт, що «підліток з низьким статусом в учнівському колективі» є ключовим поняттям дисертаційної роботи, визначений автором дослідження, варто було б розкрити його зміст у висновках та авторефераті, а також представити його у науковій новизні дослідження.

2. У параграфі 1.1 на основі аналізу чинників низького статусу підлітка в учнівському колективі авторка виокремлює чотири типи низькостатусності учнів підліткового віку (с. 50 дисертації). Вважаємо, що у роботі доцільно було б охарактеризувати означені типи низькостатусності підлітків.

3. У науковому апараті дисертаційної роботи доцільно внести корективи у постановку мети, оскільки, на нашу думку, вона співпадає з формулюванням третього завдання дослідження.

4. Робота значно виграла, коли б окремим параграфом було представлено специфіку виховної роботи вчителя з підлітками з низьким статусом в учнівському колективі.

5. У дисертаційній роботі варто було б розкрити зарубіжний досвід з досліджуваної проблеми.

Зазначені зауваження і побажання не знижують цінності дослідження, оскільки мають дискусійний характер, стосуються окремих моментів наукового пошуку та суттєво не впливають на значущість дисертаційної роботи.

Дисертація Гладун Ольги Василівни на тему «Підготовка майбутнього вчителя до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі» є завершеним, самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Наукові результати дослідження є особистим досягненням дисертантки, новаторським за змістом, відповідають вимогам, поданим на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук і наведених у «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (пп. 9, 11, 12, 13, 14), а її авторка – Гладун Ольга Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Григорук І. А.

Гайдамашко І. А.